

ОБИД ЗА ВРАЌ

На корисниците на дроги им се потребни информираност, едукација, обезбедување лесен пристап до социјалните и до медицинските служби, активна работа со нив и обезбедување супституциона терапија.

Постои генерална согласност дека еден од факторите кој е силно поврзан со користењето на веќе употребената опрема за инјектирање е недоволната достапност до игли и до шприцеви.

Пишува:
Милева ЛАЗОВА

Здружението "Доверба" во соработка со фондацијата Институт отворено општество организира семинар за новинари на тема "Поддршка и јакнење на Програмата за намалување на штети од употреба на дрога". На семинарот сеопфатно говореа проф. д-р Славица Гајдасис-Кнежевиќ, д-р Натка Пачоска, како и членовите на двете невладини здруженија "Доверба" и "ХОПС", кои успешно ја претставија програмата, како и нивните цели и активности.

Како што тие образложија, според неформалните статистички анализи, се проценува дека во Македонија околу 30.000 лица доаѓаат во контакт со разни видови психоактивни супстанции, а од нив од 8.000 до 10.000 имаат сериозни телесни, душевни и социјални проблеми поврзани со употребата на героин. Еден од честите начини на користење героин, но и на други дроги е интравенозната апликација (со шприц и игла), а тоа носи висок ризик од заразување со разни инфекции, кои се пренесуваат по крвен пат, особено ХИВ/СИДА, која многу лесно се шири и е во

експанзија. Откако дрогата ќе се инјектира, во иглата и во шприцот остануваат мали контаминирани материи од крвта. Доколку повторно се употреби истиот прибор, можат да се пренесат ХИВ и другите вируси, кои се присутни во крвта. Користењето дрога со инјектирање сè уште е главен начин за пренесување на ХИВ во земјите на Централна и на Источна Европа, а за среќа тоа не е случај во Македонија. Но, сепак постои опасност тоа да почне да се случува и кај нас, затоа што поради тешкото доаѓање до шприцевите и до иглите корисниците на интравенозна апликација на дрога земаат веќе употребен прибор, што ја зголемува опасноста од инфекција од ХИВ или, пак, од хепатит Б и Ц. Познато е дека во Македонија има 69 случаи на ХИВ позитивни (некои се починати), а од нив осуммина се лица кои употребувале дрога на интравенозен начин. Иако инфекцијата со ХИВ сè уште не е присутна кај лицата зависни од дроги вклучени во третман, сепак се алармантни податоците во однос на заразеност со вирусот на хепатит Ц и Б, а најчесто тој се добива со интравенозна злоупотреба на дроги.

ПРОГРАМА

Во Македонија, многумина вакви зависници, дрогата ја аплицираат интравенозно,

ПРЕЗЕНТИРАЊЕ НА ДЕЛ ОД ПРОГРАМАТА, НОРА СТОЈАНОВИЌ ОД ЗДРУЖЕНИЕТО "ХОПС"

при што некои од нив го заменуваат приборот за инјектирање со други две-три лица, користеле веќе употребен прибор или, пак, на друг му го давале својот. Некои од нив никогаш не употребувале презерватив при сексуални односи, а други се проституирале за "дневна доза" херион или, пак, за финансиски средства. Инаку, невозможно е целосно и нагло да се прекине земањето дрога преку игла. Токму тоа го посочи и проф. д-р Гајдасис-Кнежевиќ, која потенцираше како треба да се прифатат фактите дека штетата е неизбежна, дека треба да се прифатат границите до кои нештата можат да се менуваат и секако да се научи да се живее со она што не е можно да се постигне или да се промени. Затоа треба да се применат алтернативни пристапи за да се намали пренесувањето на ХИВ меѓу оние кои продолжиле да инјектираат дрога. Токму поради овој факт е изработена Програма за намалување на штетите од употреба на дрога, која работи директно со корисниците на дрога кои инјектираат. Намалувањето на штетите од употреба на дрога вклучува компоненти, како теренска работа, програми за размена на прибор за инјектирање и супституциона терапија.

Постои мислење дека токму ваквата програма води до зголемување на групата која користи дрога. Ваквиот став се базира на идејата дека давањето информација за дрогата е пропаганда за нејзино користење додека, пак, размената на приборот може да инволвира нови луѓе во конзумирањето дрога. Меѓутоа, овие активности се наменети стриктно кон одредена група луѓе, кои веќе се инволвирани во користењето дрога. Освен превенцијата на ХИВ, програмите за намалување на штетите од употреба на дрога се занимаваат со широк опсег на медицински и социјални проблеми - хепатитис Б и Ц, прекумерна дозираност и други негативни последици од користењето дрога. Мошне значајна е и теренската работа, со која се врши делење на превентивна порака до корисниците на дрога (или до останатите затворени социјални групи) во оние места каде што тие обично се собираат и заедно го минуваат времето. Оваа активност може да е придружена со кратко советување за различни медицински, социјални и легални прашања, дистрибуирање брошури, превентивни материјали (кондоми, вати со алкохол, стерилна вода за инјектирање, дезинфекциони материјали, витамини...), како

АЊЕ ВО ЖИВОТ

и советување во однос на прашањата за тоа како да се обратат до разни социјални и медицински институции. Многу често теренските работници се луѓе кои или порано користеле дрога или продолжиле тоа да го прават. Со Програмата за размена на прибор за инјектирање, како дел од стратегијата за намалување на штетите од употребата на дрога, се обезбедуваат и едни од најефективните методи за превенција од ХИВ и од вирусен хепатит меѓу оние корисници на дрога кои инјектираат. На овие лица треба да им се дадат јасни совети - меѓусебно да не ја делат употребената опрема и кога се подготвуваат тоа да го

користи супституциони супстанции. Ако тој не може или не сака да запре со користењето дроги и да се бори против својата зависност, тогаш му се нуди да користи слични законски дроги под контрола на специјалист. Со овој третман се подобрува физичката и психичката состојба на лицето, тоа подобро функционира, а на тој начин се привлекуваат корисниците на дрога да пристапат кон лекување. Иако сè уште е зависен од опијати, супституционите супстанции се побезбедни од медицинска гледна точка, а терапијата го намалува ризикот од пренесување на ХИВ.

вање (рецидив), односно 80 отсто ѝ се враќаат на дрогата во првата година од лекувањето, без оглед на видот третман. Иако владите ширум светот се обидуваат да преземат мерки за контрола на ширењето на користењето на дрога, сепак тие мерки често се базираат врз репресија, насочена не само врз дилерите со дрога, туку и врз луѓето кои ја користат. Ваквата политика во општеството има негативен и дискриминативен став кон корисниците на дрога. Поради тоа, корисниците се обидуваат да ги избегнуваат контактите со медицинските и со социјалните служби, затоа што се плашат од кривично гонење и стигматизиран став од околината. Превентивната функција на овие организации е ограничена поради тешката достапност на нивните сервиси, тешко достапните локации, бирократските процедури, високата цена на услугата, негативните ставови или поради недоволната стручност на персоналот, како и разните културни и јазични пречки. Меѓутоа, секое лице со ризик да биде заразено со ХИВ или, пак, лице кое веќе е заразено, треба да има лесен пристап до постоечките служби кои работат на превентивата на заразување со ХИВ. Токму поради овие причини пред десетина години е формирано здружението "Доверба", а по него и "ХОПС", Опции за здрав живот. Целите на "Доверба" се подобрување на стандардите и условите на лекувањето, рехабилитацијата и ресоцијализацијата на лицата кои злоупотребуваат дроги и други психоактивни супстанции, менување на општествените ставови и перцепција кон нив и нивните семејни членови, потоа општествено дејствување со цел подобрување на општествениот статус на лицата кои по лекувањето престанале да употре-

буваат дроги, превенција на ХИВ/СИДА, хепатит Б и Ц и други сексуално преносливи болести. Во рамките на здружението функционираат советувалиците за адолесценти и родителите за проблемите поврзани со употребата на дроги, инфо-линија, психоедукативни семејни групи, мотивациони групи родители... Секако тука се ангажирани доктори по медицина, психолози, социјални работници, но она што најмногу воодушевува во ова здружение е Креативната работилница во која лекувани лица зависни од дроги, кои се во стабилна состојба, изработуваат прекрасни честитки, слики за кои организираат продажни изложби каде што покажуваат дека и тие се способни да прават убави нешта. Додека, пак, за здружението "ХОПС" основна цел е превенција на ХИВ. Веќе е спомнато дека најголемиот број заразувања со ХИВ и хепатит Ц кај интравенозните корисници на дрога се јавуваат поради недостапноста на стерилна опрема и користење на веќе употребена опрема. Поради тоа, "ХОПС" им дава можност да дојдат до стерилни шприцеви и игли, одредено стручно лице им овозможува преврска на честите рани кои се појавуваат при инјектирањето на дрогата, но притоа се користи и можност да се дојде до корисничката популација и таа да се едуцира и да се упати до соодветни здравствени и социјални институции. "ХОПС" ја преферира и теренската работа со основна цел да се намалат штетите од употреба на дроги меѓу скриената популација на корисници. Во "ХОПС" на располагање е и социјалниот сервис каде што се нуди помош за добивање здравствено осигурување, помош за комплетирање на документацијата за добивање здравствено осигурување...

ЕДУКАЦИЈА ПРЕКУ КРЕАТИВНАТА РАБОТИЛНИЦА

направат да користат стерилна или претходно дезинфицирана опрема. Со размената на иглите и шприцевите постои шанса да се обезбедат информации, едукација и советување, што може многу да помогне.

Главен принцип на супституциониот третман е кога лицето зависно од нелегални дроги (најчесто хероин и други опијати), се става да

РЕАЛНОСТ

Меѓутоа, во практиката сè ова малку е отежнато поради маргинализацијата, етикетањето, отфрлањето и стигматизирањето на овие луѓе. Затоа опијатната зависност е сложен и сериозен социомедицински и општествен проблем, кој се карактеризира со периоди на подобрување (апстиненција) и влошу-